

deVolkskrant

Debutant Emma Laura Schouten vertelt wonderschoon hoe een vrouw probeert te leven met migraine. Met horten en stoten, en veel filosofische overpeinzingen, werkt zij toe naar acceptatie.

Maria van Dordrecht 28 maart 2025, 08:30

Ooit schreef de grote Amerikaanse essayist Joan Didion over haar migraineaanvallen: ‘Dat niemand overlijdt aan migraine is voor wie midden in een aanval zit een twijfelachtige geruststelling.’

Ook in *Nachtschade*, de debuutroman van Emma Laura Schouten (1994), komt meermaals het verlangen voorbij om dan maar liever dood te gaan. Alles om de verzengende hoofdpijnen niet langer te hoeven verdragen. Soms lukt het de naamloze hoofdpersoon de migraines te dempen met pillen, maar af en toe moet ze die op volle sterkte ondergaan. Het is een pijn die geen ruimte laat voor iets anders, die voorbijgaat aan de taal.

Cru genoeg zijn Schoutens beschrijvingen prachtig: ‘De ervaring is caleidoscopisch, versplinterd glas in een veelhoekige buis die tegen mijn linkeroog is gedrukt en die me dwingt te zien wat het donker doorklieft. Elke beweging veroorzaakt een vuurwerk dat oneindig gespiegeld wordt, elke draaiing brengt een nieuw figuur, asymmetrisch in haar oorsprong maar symmetrisch in het tegenlicht.’

Grote geesten

De voortdurende dreiging van een nieuwe aanval maakt dat deze hoofdpersoon leeft als een geestesverschijning: pijn van zo'n grote intensiteit is ondeelbaar en daarom kun je je maar beter terugtrekken. De anderen zullen niet begrijpen waarom je keer op keer afzegt, zo onvoorspelbaar bent. In haar stille afzondering verbindt ze zich met andere geestesverschijningen: ze zoekt in het werk van overleden vrouwen die ook aan migraine leden naar een oplossing, een antwoord op de vraag hoe te leven, een handreiking, iets. Haar lijstje bevat negentien grote geesten, onder wie Hildegard von Bingen, Jane Austen, Ada Lovelace en Virginia Woolf.

De vrouw door wie de hoofdpersoon het meest gefascineerd raakt, is de 17de-eeuwse Engelse filosoof Anne Finch Conway, die het dualisme, het onderscheid tussen lichaam en geest, bekritiseerde. Logisch, volgens haar biograaf: iemand met onophoudelijke pijnen bemerkt gewis dat haar geest wordt beïnvloed door haar lichaam. Frustrerend, volgens de hoofdpersoon: 'Laat het onderscheid tussen mijn geest en lichaam alsjeblieft substantieel zijn, want als dit lichaam definieert wie ik ben is de laatste pilaar onder mij weggeslagen.'

Deze gedachte loopt als een rode draad door *Nachtschade*: de hoofdpersoon weigert 'Antaura' (de migrainedemon uit de Griekse mythologie) te zien als onderdeel van zichzelf, het is een kwaad van buiten.

Leven in een tussentijd

Die harde scheiding roept voortdurend de vraag op: wie had ik kunnen zijn zonder Antaura? Wat als ik Antaura kan uitdrijven? Het maakt dat de 'tussentijd', de dagen die ze in bed achter gesloten gordijnen doorbrengt, zich ook uitstrekt naar de dagen waarop ze het licht en het geluid van de wereld verdraagt. Het echte leven kan pas beginnen als Antaura verdwijnt, maar altijd is er 'het onafgebroken ruisen van de bijna-hoofdpijn, de misschien-migraine, het veelvingerige trekken aan de kleinste spieren in mijn nek, het eenzijdige fantoom, de geduldige Antaura in afwachting.'

Nachtschade licht op talig niveau al een tipje van de sluier op, geeft op vormniveau al een antwoord op de zoektocht van de hoofdpersoon: juist de passages die de migraineaanvallen beschrijven zijn het sterkst. In die pulserende pijnen komt deze roman tot leven en aanschouwt de lezer huiverend hoe zo'n diepe afgrond door zulke talige schoonheid kan worden benaderd.

De 'gewone tijd' wordt veel minder aansprekend, veel minder levendig beschreven. Op relationeel niveau is er niemand tot wie deze hoofdpersoon zich echt verhoudt buiten haar hoofdpijnen: ze verhuist naar Londen om zich verder in Anne Finch Conway te verdiepen, maar verstopt zich voor haar huisgenoten, gaat lesgeven op een school maar ontwijkt haar collega's en leerlingen.

Vrijheid in vorm

Als lezer dwaal je nu en dan af bij zo veel ongerichtheid. De vrijheid in vorm biedt openingen die soms ook iets weghebben van grote gaten. Toch weet dit boek te boeien door de steeds weer nieuwe benaderingen van iets dat juist een herhaling van zetten is; de roman brengt verscheidenheid aan in het plotloze van migraine. Met horten en stoten wordt toegewerkt naar acceptatie, niet een uitdrijven, maar leren leven met Antaura.

Aan het eind van een lange wandeling zet de hoofdpersoon haar tent op en beginnen de scheerlijnen voor haar ogen te vibreren. De pillen blijken op, wat volgt is 'een zeldzaam soort berusting. Er was niets wat ik kon doen, niets wat ik moest doen, behalve ademend deze tussentijd uitzitten.'

Schouten slaagt er in deze grillige, zoekende roman, vol filosofische overpeinzingen, wonderwel in om het schemergebied op te roepen waarin iemand leeft die chronisch pijn heeft.

Emma Laura Schouten: *Nachtschade*. Van Oorschot; 280 pagina's; € 22,50.

Van Oorschot